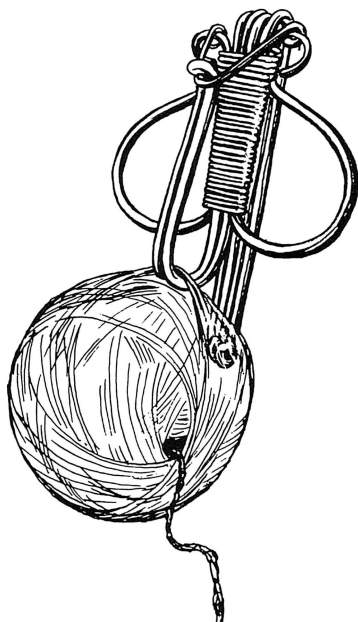

Spunåkrok - en ovanlig souvenir

För mycket länge sedan - minst sextio år - satt jag och plockade bland alla de små saker som låg i sybehörskorgen. Däribland fanns en underlig tingest som jag inte kunde räkna ut vad den hade använts till. Endast 5 cm lång och prydligt formad av grov metalltråd likt två krokar vända åt var sitt håll. Den ena hade en trekantig stängningsanordning som vittnade om att det var ett nyttoföremål och mormor kunde upplysa om att det var en spunåkrok som tillhört gammelmormor. Därmed fick den liksom ett värde och jag bad att få ta hand om den som ett minne av henne. Sådana krokar tillverkades och såldes av kringvandrande som på så sätt klarade sitt levebröd. De gjorde också hängare i dekorativa utföranden liksom vispar och andra småsaker. Den här kroken hade nog kostat mindre än en krona, gissade mormor.

Spunåkrok - namnet var naturligtvis soldmål och bör därför förklaras lite närmare. Spunå är detsamma som ullgarn och ordets ursprung är förmodligen det omoderna ordet spånad, alltså någonting spunnet. Det lustiga är att ordet aldrig användes om lingarn som lika ofta brukade spinnas i hemmen. Nej, av spunå blev det strumpor och vantar och kvinnorna använde alla små stunder till att sticka. Till och med när de gick med korna på fäboden så passade de på att under vandringen göra några varv på strumpstickningen. Det var då de tog fram sin spunåkrok, hakade den på förklädeslinningen i midjan och så knäpptes nystanet fast på den och därmed var det inte längre någon risk att det föll ner i vägsmutsen. En viktig sak i detta sammanhang var modellen på nystanet. Det måste formas runt en pinne så att tråden kunde löpa inifrån mitten och på så sätt inte fastna i kroken som hakats in i de yttre varven. Samma nystmetod som alltjämt används vid tvåändstickning.

Teckning av SUND

Det är ingen som lägger märke till min ovanliga souvenir och frågar varför jag har ett så intetsägande föremål på vägen. Men det kan vara den person som är minst talför som egentligen har mest att berätta, säger ett gammalt visdomsord och kanske gäller det även saker vi har omkring oss. Det är i första hand gammelmormor som denna minnessak leder mina tankar till eftersom jag kommer ihåg henne, men också allt det som mina anhöriga har berättat om hur livet levdes på hennes tid, så helt fjärran från den lyxtillvaro som är standard i dag.

Skräddar Karin hette hon, kallades Skradär Kari. Hon var född 1837 och växte upp i Rothagen. Genom gifte med Rull Jöns blev hon så bosatt i Bråmåbo och fick även i fortsättningen ställa sin fåbodvandring till Lövberg, de välbekanta trakter där också hennes föräldrar hade sin fåbod. Mycket talar för att det var där de unga tu träffades - gissa kan man ju alltid. Vid denna tid var det brukligt att under några veckor flytta till en långfåbod och för Rullgårdens del var det Läberg. Långa vandringar på vägar som knappt var värda namnet, det har min spunåkrok varit med om. På något vis kändes vägen kortare om strumpskaftet blev längre under tiden och aldrig blev strumpförrådet fyllt. Barnen var många i de flesta gårdar och eftersom både pojkar och flickor kläddes i kolt så måste strumpskaften göras hellånga.

Garnet var hemspunnet naturligtvis. Under långa mörka vinterkvällar brukade kvinnorna gå tillsammans i någon lagård med sina spinnrockar. Den fuktiga lagårdsluften hade en gynnsam inverkan vid linhanteringen och samvaron gjorde att nytta och nöje förenades. En öppen spis fanns då i lagårdarna och där närmast brasan tog ullspinnerna plats då de föredrog den torrare luften. En mycket trivsamt stämning rådde vid dessa spinnkvällar, man mådde bra flera dagar efteråt, brukade Bäck Anna uttrycka det. Hon kunde berätta långt senare med saknad i rösten om Masull Kari som brukade sjunga så vackra sånger till spinnrockarnas surrande ackompanjement.

Gammelmormor levde tills jag var sju år och min minnesbild är att hon sitter i kökssoffan och sticker, där hade hon också sin sovplats. De sista åren sviktade både tankeförmågan och kraften i händerna men sticka skulle hon ändå. Jag kan i minnet se hur hennes dotter Anna på kvällarna stod under taklampan och repade upp de varv som hade tappade maskor för att sedan göra ett par nya varv istället utan att berätta det. Var inte det i all enkelhet en kärleksgärning? Mig kallade gammelmormor för lill- Anders, så hette nämligen hennes sladdbarn född 1880, och jag var strängt tillsagd att inte låtsas om hennes felsägning. Den som är över nittio år har rätt att prata lite fel ibland. Denna Anders som levde till 1961 talade ofta om sin arbetsamma "mona" som livet igenom hade en strumpstickning inom räckhåll, säkert som amen i kyrkan, brukade han tillägga.

I Sool-Öen 1982 berättar Lilly Sterner om olika väskor och nämner i sin artikel "lissvässlä" som kvinnorna hade med sig till kyrkan för att skydda psalmboken och för barnen att sitta på i den kalla kyrkbänken. Skräddar Karins lissvässlä är vävt i treskaftbindning och kantat runtom med ett smalt ylleband. Det har nu sin plats på väggen som vepa och på kanten sitter hennes spunåkrok. En tanke slår mig - så tätt intill varandra har nog de två tingen aldrig förvarats förut. En spunåkrok hörde arbete och vardag till medan lissvässlä tillhörde söndagen. Att på något sätt blanda ihop de två begreppen det fick bara inte förekomma. Klockan sex på lördag kväll lade hon undan sin stickning och den togs inte fram förrän det blev vardag. Hon skulle förmodligen bli upprörd till tårar om hon fick veta hur lite gränsen mellan helg och söcken beaktas i dag.

Rull Elsa